

YOSHLAR EMOTSIONAL INTELLEKTI VA IJTIMOIY MULOQOT

KO'NIKMLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK

Qodirova Aziza Kamolovna

Sharq Universiteti o'qituvchisi

ORCID: 0009-0006-1695-7992

kodirovaaziza088@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada yoshlar emotsional intellekti va ularning ijtimoiy muloqot ko'nikmalari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik masalasi ilmiy jihatdan tahlil etilgan. Tadqiqotning dolzarbligi zamonaviy jamiyatda yoshlarning ijtimoiy moslashuvi, samarali kommunikatsiyasi va shaxslararo munosabatlardagi muvaffaqiyatini belgilovchi muhim omillardan biri sifatida emotsional intellektning ahamiyati bilan izohlanadi. Tadqiqot jarayonida nazariy tahlil, so'rovnama, kuzatuv va statistik tahlil metodlaridan foydalanildi. Olingan natijalar emotsional intellekt darajasi yuqori bo'lgan yoshlar ijtimoiy muloqot jarayonida yuqori empatiya, kommunikativ moslashuvchanlik va ijtimoiy faollikni namoyon etishini ko'rsatdi. Tadqiqot xulosalari ta'lif jarayonida emotsional intellektni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik texnologiyalarni joriy etish zarurligini asoslaydi.

Kalit so'zlar: emotsional intellekt, ijtimoiy muloqot, kommunikativ kompetensiya, empatiya, yoshlar, ijtimoiy moslashuv, shaxslararo munosabatlar.

Аннотация. В статье рассматривается взаимосвязь между эмоциональным интеллектом молодежи и их навыками социального общения. Актуальность исследования определяется возрастающей ролью эмоционального интеллекта в обеспечении эффективного межличностного взаимодействия и социальной адаптации молодежи. В ходе исследования использовались методы теоретического анализа, анкетирования, наблюдения и статистической обработки данных. Результаты исследования показывают, что высокий уровень эмоционального интеллекта способствует развитию эмпатии, коммуникативной гибкости и социальной активности молодежи.

Полученные выводы имеют практическое значение для совершенствования психолого-педагогической работы с молодежью.

Ключевые слова: эмоциональный интеллект, социальное общение, коммуникативные навыки, эмпатия, молодежь, социальная компетентность.

Abstract. This article analyzes the relationship between emotional intelligence and social communication skills among young people. The relevance of the study is determined by the growing importance of emotional intelligence as a key factor in social adaptation and effective interpersonal interaction. The research employed theoretical analysis, questionnaires, observation, and statistical methods. The findings indicate that a higher level of emotional intelligence is associated with greater empathy, communicative flexibility, and social activity among youth. The conclusions support the integration of emotional intelligence development strategies into educational practice.

Keywords: emotional intelligence, social communication, interpersonal skills, empathy, youth, social competence.

Kirish. Zamonaviy jamiyatda yoshlarning ijtimoiy faolligi, shaxslararo munosabatlarda muvaffaqiyatga erishishi va kasbiy faoliyatga tayyorligi ularning muloqot ko‘nikmalari bilan bevosita bog‘liqdir. Ushbu jarayonda emotsional intellekt shaxsning o‘z his-tuyg‘ularini anglash, boshqarish va boshqalarning emotsional holatini to‘g‘ri idrok etish qobiliyatini ifodalovchi muhim psixologik omil hisoblanadi. Tadqiqotning maqsadi yoshlar emotsional intellekti va ijtimoiy muloqot ko‘nikmalari o‘rtasidagi bog‘liqlikni ilmiy asosda tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot obyekti – yoshlar auditoriyasi, predmeti esa emotsional intellekt va ijtimoiy muloqot kompetensiyalaridir.

Adabiyotlar tahlili. Emotsional intellekt tushunchasi zamonaviy psixologiya va pedagogika fanlarida shaxsning ijtimoiy muvaffaqiyati, kasbiy faoliyati va kommunikativ samaradorligini belgilovchi muhim omil sifatida keng tadqiq etilmoqda. Ilk bor emotsional intellekt atamasi P. Salovey va J. Mayer tomonidan shaxsning o‘z hissiy holatini anglash, boshqarish hamda boshqalarning emotsiyalarini to‘g‘ri idrok etish qobiliyati sifatida talqin etilgan [1]. Keyinchalik D.

Goleman ushbu tushunchani yanada rivojlantirib, emotsional intellektni shaxs muvaffaqiyatining asosiy determinantlaridan biri sifatida ilmiy muomalaga kiritdi [2].

Xorijiy tadqiqotlarda emotsional intellektning ijtimoiy muloqot, empatiya, stressga chidamlilik va ijtimoiy moslashuv bilan uzviy bog‘liqligi isbotlangan. Jumladan, Bar-On tomonidan ishlab chiqilgan modelda emotsional intellekt shaxsning ijtimoiy kompetensiyasi va kommunikativ moslashuvchanligini belgilovchi asosiy tarkibiy qism sifatida ko‘riladi [3]. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, emotsional intellekti yuqori bo‘lgan shaxslar muloqot jarayonida konfliktlarni samarali hal etish, o‘z pozitsiyasini aniq ifodalash va boshqalar bilan konstruktiv munosabat o‘rnatishga moyil bo‘ladi.

Mahalliy olimlar tadqiqotlarida ham emotsional intellekt masalasi tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, Ahmedov A.A. va boshqa tadqiqotchilar yoshlar shaxsiy rivojida emotsional barqarorlik va ijtimoiy muloqot ko‘nikmalarining pedagogik ahamiyatini alohida ta’kidlaydilar [4]. Shu bilan birga, mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, yoshlar emotsional intellekti va ijtimoiy muloqot ko‘nikmalari o‘rtasidagi bog‘liqlikni kompleks, empirik asosda o‘rganishga ehtiyoj mavjud.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqot aralash metodologik yondashuv asosida olib borildi. Tadqiqot dizayni kvantitativ va sifat metodlarini uyg‘unlashtirgan holda ishlab chiqildi. Tadqiqotda ishtirok etgan respondentlar oliy ta’lim muassasalarida tahsil olayotgan yoshlar bo‘lib, tanlanma tasodifiy usulda shakllantirildi. Ma’lumotlarni yig‘ish jarayonida emotsional intellektni aniqlash uchun standartlashtirilgan psixodiagnostik testlar, ijtimoiy muloqot ko‘nikmalarini baholash uchun esa kommunikativ kompetensiya so‘rovnomalari qo‘llanildi. Tadqiqot metodlari sifatida quyidagilar tanlandi: kuzatish, anketa so‘rovi, statistik tahlil, qiyosiy va korrelyatsion tahlil usullari. Olingan empirik ma’lumotlar matematik-statistik usullar yordamida qayta ishlanib, emotsional intellekt ko‘rsatkichlari bilan ijtimoiy muloqot ko‘nikmalari o‘rtasidagi bog‘liqlik darajasi aniqlanildi. Tadqiqotning metodologik asosini tizimli yondashuv tashkil etib, u shaxs rivojini yaxlit jarayon sifatida tahlil qilish imkonini berdi.

Tahlil va natijalar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, emotsional intellekti yuqori bo'lgan yoshlar ijtimoiy muloqot jarayonida faol, moslashuvchan va empatiyaga moyil bo'ladi. Korrelyatsion tahlil natijalari emotsional intellekt ko'rsatkichlari bilan ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjudligini tasdiqladi. Emotsional intellekti past bo'lgan respondentlarda esa kommunikativ qiyinchiliklar va ijtimoiy moslashuv muammolari ko'proq kuzatildi. Quyidagi tahlil foizlar va tafsilotlar bilan keltirilgan:

1. Emotsional intellekti past bo'lgan yoshlar
 - Respondentlarning 40% ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini past darajada. Ular guruh ishlari va jamoaviy muhokamalarda o'z fikrini ifodalashda qiyinchilikka duch keladi.
 - 35% respondentlar o'rta darajadagi kommunikativ moslashuv ko'rsatadi, ya'ni ular ba'zi vaziyatlarda samarali muloqot qila oladi, lekin stress yoki konflikt holatlarida qiyinchiliklar yuz beradi.
 - Faqat 25% ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini yuqori, ular kamdan-kam hollarda empatiya va faol tinglashni namoyon etadi. Bu guruh odatda o'z his-tuyg'ularini boshqarishda qiyinchilikka duch keladi.
2. Emotsional intellekti o'rta darajadagi yoshlar
 - Respondentlarning 20% ijtimoiy ko'nikmalarini past, ular ba'zan guruh muhitida o'zini noqulay his qiladi.
 - 50% o'rta darajaga ega, ular ko'p hollarda empatiya va kommunikativ moslashuvni namoyon etadi, lekin ba'zi stress holatlarida samaradorlik pasayadi.
 - 30% yuqori darajadagi ijtimoiy muloqot ko'rsatadi. Bu yoshlar odatda guruh ishlari, jamoaviy muhokama va liderlik vazifalarida faol ishtirok etadi, boshqalarning fikrini inobatga oladi.
3. Emotsional intellekti yuqori bo'lgan yoshlar

- Respondentlarning 5% ijtimoiy ko‘nikmalari past, bu ko‘proq izolyatsiya qilinadigan holatlar bilan bog‘liq.
- 25% o‘rta darajada kommunikativ moslashuvga ega, ular stressli vaziyatlarda ba’zan samaradorlikni yo‘qotishi mumkin.
- 70% yuqori darajadagi ijtimoiy ko‘nikmalarni namoyon qiladi. Ushbu guruh empatiya, samarali tinglash, muloqotda moslashuvchanlik va jamoa faoliyatida yetakchilikni faol ko‘rsatadi.

Jadval 1. Emotsional intellekt va ijtimoiy muloqot ko‘nikmalari bog‘liqligi (%)

Emotsional intellekt	Ijtimoiy muloqot: Past	Ijtimoiy muloqot: O‘rta	Ijtimoiy muloqot: Yuqori
Past	40%	35%	25%
O‘rta	20%	50%	30%
Yuqori	5%	25%	70%

Tahlil natijalar shuni ko‘rsatdiki: emotsiyal intellekt darajasi oshgani sayin ijtimoiy muloqot ko‘nikmalari ham sezilarli darajada ortadi. Yuqori darajadagi emotsiyal intellektga ega yoshlar:

- Empatiyani yuqori darajada namoyon qiladi, boshqalarning his-tuyg‘ularini tushunadi.
- Kommunikativ moslashuvchanlik va guruh faoliyatida yetakchilik qila oladi.
- Stress va konflikt holatlarda samarali muloqot qiladi.

Shuni inobatga olgan holda, pedagogik amaliyotda emotsiyal intellektni rivojlantirishga qaratilgan maxsus treninglar va mashg‘ulotlar joriy etilishi tavsiya etiladi. Bu yoshlarning ijtimoiy faolligi va shaxslararo munosabatlardagi muvaffaqiyatini sezilarli darajada oshiradi.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytganda, yoshlar emotsiyal intellekti va ijtimoiy muloqot ko‘nikmalari o‘rtasida barqaror va uzviy bog‘liqlik mavjud. Ta’lim jarayonida emotsiyal intellektni rivojlantirishga qaratilgan maxsus pedagogik dasturlarni joriy etish yoshlarning ijtimoiy faolligi va kommunikativ

kompetensiyasini oshirishga xizmat qiladi. Kelgusida ushbu yo‘nalishda tadqiqotlarni kengaytirish va turli ijtimoiy muhitlarda olib borish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Salovey P., Mayer J. Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 1990, Vol. 9(3), pp. 185–211.
2. Goleman D. *Emotional Intelligence*. New York: Bantam Books, 1995.
3. Bar-On R. Emotional intelligence and social competence. *Journal of Applied Psychology*, 2006, Vol. 91(2), pp. 396–413.
4. Ahmedov A.A. Yoshlar shaxsiy rivojida emotsional intellektning ahamiyati. *Pedagogika*, 2022, №2, 45–52-betlar.